

Työn menetys uran loppuvaiheessa

TUUKKA TAMMI

Marraskuun puolivälissä julkistettu Tilastokeskuksen uusi, entistä synkempi väestöennuste merkinnee sitä, että jatkossa työllisyysasteen on oltava entistä korkeampi. Syynä on kasvavan kestävyysvajeen paikkotarve. Kun tällä hetkellä työllisyysaste on reilut 70 prosenttia, joidenkin arvioiden mukaan väestöennuste antaa aiheen tavoitella 80:aa prosenttia.

Vanhempien työntekijäryhmien työssä pysyminen on yksi tärkeimmistä keinoista pitää työllisten määrä korkealla. Loppusyksystä SAK ehdotti, että lakiin kirjattaisiin yt-neuvotteluita koskeva työvoiman vähentämisyjärjestys, jonka yksi kriteeri olisi työsuhteen pituus. Suoranaisesti ei puhuttu työntekijästä, mutta käytännössä esitys vahvistaisi iäkkäiden työntekijöiden irtisanomissuojaa nuorten kustannuksella. Aloite sai osakseen ristiriitaisen vastaanoton.

Väestön ikääntymisen ja siihen liittyvän yhteiskunnan huoltosuhteen muutoksen vuoksi eläkejärjestelmiin ja työllisyysturvaan on tehty useita uudistuksia, joiden tavoitteena on pidentää työuria. Työhön osallistuminen onkin lisääntynyt erityisesti vanhimmissa työntekijäryhmissä ja keskimääräinen eläkötymisikä on noussut.

Toisaalta yrityksillä saattaa olla kiusaus vähentää työntekijöitä nimenomaan sieltä vanhemmasta päästä. Osaamistarpeet ja toimialat kun muuttuvat ja nuorilla saattaa olla sitä tarvittavaa uutta osaamista. Tai saatetaan ainakin olettaa olevan. Varhaiseläkkeitä ja työttömyysturvaa on käytetty keinoina nuorentaa työntekijöiden ikärakennetta. Vanhimpien ikäryhmien työurat voivat muodostua epävakaisiksi, työttömyysjaksot voivat pitkittyä ja he voivat päätyä ennenaikaisesti työvoiman ulkopuolelle.

Arja Kurvinen ja tutkimusryhmä kuvaavat tässä YP:ssä, mitä on käytännössä tapahtunut työmarkkinoilla heille, jotka ovat menettäneet työnsä työuran loppuvaiheessa. Tutkimuksessa luotu vertailuasetelma ja kymmenen vuoden seuranta tuottavat uutta tietoa toimipaikan lakkauttamisissa tai työvoiman vähennyksissä työpaikkansa menettäneiden 45–60-vuotiaiden työntekijöiden riskeistä joutua työttömäksi tai päätyä työvoiman ulkopuolelle. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää suunniteltaessa työurien pidentämistä tukevia toimia.

Tulokset tukevat hypoteesia, jonka mukaan työpaikan menetys työuran loppuvaiheessa heikentää työmarkkinoille uudelleen kiinnittymistä. Aikaisemmissa tutkimuksissa on osoitettu, että Suomessa ikääntyneet työntekijät joutuvat herkemmin irtisanotuiksi työvoiman vähennyksissä kuin Ruotsissa. Toisaalta tutkimuksen mukaan työura jatkuu käytännöllisesti katsoen keskeytyksettä lähes joka toisella yli 44-vuotiaana työpaikkansa menettäneellä. Tutkijoiden mielestä tämä kertoo työmarkkinoiden toimivuudesta – joidenkin osalta.

Joukkoirtisanomisissa työnsä menettäneisiin kohdennetaan paljon elinkeino- ja työvoimapolitiittisia toimia, joilla tuetaan työnsä menettäneiden uudelleen työllistymistä. Kurvisen ja tutkimusryhmän mukaan tukitoimet eivät kuitenkaan ole auttaneet niin hyvin vanhimpia työntekijöitä.